

УДК: 366.22

Сергій Лекарь

доктор юридичних наук, професор,
заслужений економіст України,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна
doctor.mas8@gmail.com
0000-0003-1578-068X

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ПРИ ЗАПРОВАДЖЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Serhii Lekar

Doctor of Law, prof,
Honoured Economist of Ukraine,
State Tax University, Irpin, Ukraine

CERTAIN ASPECTS OF TAX ADMINISTRATION IN THE INTRODUCTION OF ELECTRONIC MONEY

Анотація. Запровадження електронних грошей є важливим кроком на шляху інтеграції фінансової системи України до європейського простору та впровадження стандартів Європейського Союзу у сфері цифрових фінансів і оподаткування. Такий процес сприяє гармонізації регуляторного середовища, зокрема через адаптацію норм у відповідності до Директив ЄС щодо електронних платіжних послуг, боротьби з відмиванням доходів і прозорості фінансових операцій. У перспективі це дозволяє посилити довіру до фінансової системи держави, підвищити інвестиційну привабливість та полішити механізми контролю за фінансовими потоками.

У статті розглянуто історію виникнення електронних грошей, особливості їх запровадження в Україні відповідно до нормативно-правової бази щодо платіжних послуг. Подано характеристику електронних грошей як специфічного засобу платежу, окреслено їх ознаки, названо емітентів електронних грошей та їх права, перелік операцій, що можуть здійснюватися з їх використанням. Детально проаналізовано види операцій з електронними грошима, які мають право проводити суб'єкти господарювання, споживачі, а також органи державної влади та місцевого самоврядування. Обґрунтовано наявність певних обмежень щодо використання електронних грошей, проаналізовано особливості оподаткування операцій, предметом яких є електронні гроші, повноваження контролюючих органів в цій сфері. Визначено проблемні аспекти вітчизняної практики адміністрування податків в умовах цифровізації. Наголошено на

необхідності узгодження питань законодавства з технологічними особливостями системи адміністрування податків при використанні електронних грошей з метою гармонізації з європейськими стандартами, що дозволить Україні не лише інтегруватися до глобального цифрового простору, а й скористатися перевагами зростання цього сектору.

Ключові слова: адміністрування податків, електронні гроші, міжнародні платіжні системи, фіатні гроші, емітенти електронних грошей, контролюючі органи.

Abstract. *The introduction of electronic money is an important step towards the integration of Ukraine's financial system into the European space and the implementation of EU standards in the field of digital finance and taxation. This process contributes to the harmonisation of the regulatory environment, in particular through the adaptation of regulations in line with the EU Directives on electronic payment services, anti-money laundering and transparency of financial transactions. In the long run, this allows to strengthen confidence in the financial system of the state, increase investment attractiveness and improve mechanisms for controlling financial flows.*

The article examines the history of e-money and the peculiarities of its introduction in Ukraine in accordance with the regulatory framework for payment services. The author describes electronic money as a specific means of payment, outlines its features, names issuers of electronic money and their rights, and lists the transactions that can be carried out with its use. The author analyses in detail the types of transactions with electronic money which may be carried out by business entities, consumers, as well as public authorities and local self-government bodies. The author substantiates the existence of certain restrictions on the use of electronic money, analyses the peculiarities of taxation of transactions involving electronic money and the powers of regulatory authorities in this area. The author identifies problematic aspects of the national practice of tax administration in the context of digitalisation. The author emphasises the need to harmonise legislative issues with the technological features of the tax administration system when using electronic money with a view to harmonising with European standards, which will allow Ukraine not only to integrate into the global digital space, but also to take advantage of the growth of this sector.

Key words: *tax administration, electronic money, international payment systems, fiat money, electronic money issuers, regulatory authorities.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність дослідження питання адміністрування податків при запровадженні електронних грошей зумовлюється трансформацією фінансового середовища, зростанням ролі цифрових платіжних засобів та необхідністю адаптації системи адміністрування податків до нових умов. Поширення електронних грошей, зокрема цифрових валют центральних банків, електронних гаманців і стейблкоїнів, призводить до зміни форм ведення господарської діяльності та створює нові канали для здійснення економічних операцій, частина з яких може залишатися поза контролем податкових органів. Це може формувати ризики втрат бюджетних надходжень через ухилення від оподаткування, використання цифрових активів

у тіньовій економіці та ускладнення ідентифікації платників податків. У зв'язку з цим зростає потреба у вдосконаленні механізмів податкового адміністрування, здатних забезпечити належний облік і контроль електронних транзакцій. Існуюча нормативно-правова база в більшості країн, включаючи Україну, не повною мірою охоплює нові цифрові фінансові інструменти, що вимагає її оперативного оновлення та гармонізації з міжнародними стандартами. Крім того, процес цифровізації публічних фінансів передбачає створення інтегрованих інформаційних систем, які дозволять здійснювати моніторинг податкових зобов'язань у реальному часі та посилювати прозорість фінансових потоків. Таким чином, впровадження електронних грошей не лише є елементом фінансової модернізації, а й виступає чинником посилення податкової дисципліни, оптимізації адміністрування податків і наближення національної податкової системи до європейських вимог прозорості, цифрової інтеграції та справедливого оподаткування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику адміністрування податків при запровадженні електронних грошей піднімають ряд науковців та практиків. Зокрема, Є. Бабич та В. Ліптуга [2] аналізуються ключові проблеми правового регулювання віртуальних валют та перспективи їх розвитку на основі сучасного законодавства. І. Верес [3] досліджує поняття електронних грошей, зокрема такі їх ознаки, як: одиниця вартості; засіб платежу; грошові зобов'язання особи, яка їх випускає; об'єкт цивільних прав; електронні гроші зберігаються на електронному пристрої; випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк; обіг електронних грошей обмежений певною платіжною системою. С. Грицай [4] визначає теоретичні засади і практичне застосування електронних грошей в контексті останніх законодавчих ініціатив поряд із виявом спірних питань в їх регулюванні.

Г. Лосогріх та О. Перчі [8] визначають провідне значення податкового адміністрування в сучасних умовах, що полягає в забезпеченні бюджетних надходжень, сприянні економічній стабільності, підвищенні довіри до бюджетно-податкової системи країни, підтримці бізнесу, боротьбі з корупцією, забезпеченні соціальної справедливості, адаптації до міжнародних стандартів і практик, підвищенні податкової культури та ефективності роботи податкових органів в умовах цифровізації. Проте, детального огляду потребує аналіз нормативно-правового забезпечення адміністрування податків в умовах активного використання електронних грошей на основі детального аналізу проблематики вітчизняної практики.

Формулювання мети дослідження. У даній статті передбачено проведення історичного дискурсу в історію виникнення електронних грошей, особливостей їх запровадження у вітчизняну практику, аналіз окремих положень нормативно-правової бази щодо видів операцій з електронними грошима, емітентів електронних грошей та їх прав; окреслення проблематики вітчизняної практики адміністрування податків в умовах цифровізації та напрямів її подолання у контексті інтеграції до глобального цифрового простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адміністрування податків, відповідно до пп. 14.1.1 п. 14.1. ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПК України), – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що

визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [10].

Суб'єктами адміністрування податків є:

- органи виконавчої влади загальної компетенції – займаються загальним управлінням державою, включаючи розробку та впровадження податкової політики. Вони визначають стратегічні напрямки розвитку податкової системи і контролюють виконання податкових законів (Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України тощо);
- органи виконавчої влади спеціальної компетенції – безпосередньо здійснюють адміністрування податків, займаються збором податків та контролем за їх сплатою (Державна податкова служба України, Державна митна служба України);
- судові та юрисдикційні органи – розглядають спори між платниками податків і податковими органами, забезпечуючи законність та справедливість у податкових відносинах;
- платники податків (юридичні та фізичні особи) [8, с. 121].

Податкові системи, які складаються з сукупності законів, правил та інструментів, регулюють процеси стягнення податків у країні. Вони забезпечують надходження фінансових ресурсів, необхідних для функціонування держави, фінансування соціальних програм, інфраструктурних проектів та інших суспільних потреб. В сучасному світі глобальної цифровізації запровадження цифрових технологій у ці системи дозволяє значно покращити адміністрування податків, підвищуючи їх прозорість та зручність для платників податків [17, с. 2]. Ще у 1998 році Європейський Центральний банк оприлюднив заяву про необхідність запровадження окремого механізму для регулювання обігу електронних грошей, основними завданнями якого визначено усунення бар'єрів між національними ринками, уніфікація правил у сферах телекомунікацій, електронної комерції, покращення доступу до цифрових товарів і послуг, а також підтримка інновацій і нових робочих місць [18].

Початок історії виникнення електронних грошей сягає 1900-х рр., коли Федеральний резервний банк США вперше переказав гроші телеграфом. Але найбільш значною подією в історії появи електронних грошей є створення Девідом Чоумом компанії «DigiCash», яка розпочала випуск перших електронних грошей міжнародної платіжної системи eCash. Для збереження надійності й анонімності проведених операцій Д. Чоум вигдав так звану систему «сліпого» цифрового підпису, яка полягала в тому, що емітент електронних грошей не бачив серійних номерів електронних банкнот, але після здійснення відповідної перевірки ставив на них цифровий підпис, тим самим підтверджував їхню справжність. Міжнародну платіжну систему eCash почали використовувати американські банки, зокрема Mark Twain Bancshares. Також у цей період у Європі була розроблена система PhonePaid, яка дозволяла проводити транзакції за допомогою мобільних телефонів [16, с. 278-279].

В Україні запровадження електронних грошей стало одним з кроків на шляху до наближення до європейських стандартів, що відбулось із набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших

законодавчих актів України щодо платіжних послуг» від 12 січня 2023 року № 2888-IX [11]. Відповідно до зазначеного закону з'явилося багато нововведень, пов'язаних з обігом та використанням електронних грошей.

Поняття «електронні гроші» врегульовано Законом України «Про платіжні послуги» відповідно до пп. 14 п.1 ст. 1 якого зазначено, що ними є «одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей» [13]. У згаданому Законі були враховані положення Директиви ЄС 2009/11032, яка встановлює правила щодо започаткування, здійснення діяльності та пруденційного нагляду за установами-емітентами електронних грошей; визначає категорії установ, які мають право випускати електронні гроші, включаючи кредитні установи, установи електронних грошей, поштові установи, центральні банки та державні органи, коли вони не діють як монетарні органи або органи публічної влади [1].

Відповідно до п. 1 ст. 3 Закону України «Про платіжні послуги» електронні гроші існують лише в безготівковій формі. У системах, де використовуються електронні гроші для розрахунків, банківські рахунки використовуються лише при введенні та виведенні коштів з системи: зарахування грошей на рахунок емітента під час емісії електронних грошей і зняття коштів з рахунку емітента при використанні електронних грошей для оплати [7, с. 401]. Емітент електронних грошей має право випускати електронні гроші на суму, що не перевищує суми отриманих ним від користувача коштів. Тобто курс електронних грошей дорівнює курсу фіатних.

Електронні гроші не тотожні криптовалюти (наприклад, Ethereum, Bitcoin тощо). Електронні гроші є платіжними засобами, що емітуються на базі платіжних систем. Емітентами можуть бути:

- банки;
- установи електронних грошей;
- філії іноземних платіжних установ;
- оператори поштового зв'язку;
- Національний банк України;
- органи державної влади, органи місцевого самоврядування [13].

Наведений перелік емітентів електронних грошей в Україні, закріплений на законодавчому рівні, є вичерпним.

Якщо емітентом електронних грошей є установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ або оператори поштового зв'язку, то для набуття статусу емітента та отримання права на надання послуги з випуску та виконання платіжних операцій з електронними грошима, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців, зазначені особи мають отримати ліцензію на надання фінансових платіжних послуг у порядку, визначеному чинним законодавством.

Отже, електронні гроші представляють собою електронні форми грошових зобов'язань, які зберігаються на електронному пристрої власника. Ознаками електронних грошей є:

- віртуальна форма вираження грошового зобов'язання;
- цифрова форма – зберігаються на електронних пристроях або серверах, зокрема, в електронних гаманцях;
- розширене коло суб'єктів-емітентів, включно із банками та небанківськими установами, в той час як звичайні фіатні гроші випускаються виключно Національним банком України.
- можуть бути конвертовані в готівкові кошти або навпаки;
- являють собою право вимоги – власники електронних грошей мають право грошової вимоги до емітента, який зобов'язаний ці вимоги погашати. Унаслідок переказу електронних грошей їх одержувач набуває право грошової вимоги до того самого суб'єкта (емітента), що й платник [19, с. 392].
- використовуються для безготівкових розрахунків, зокрема покупок онлайн, сплати податків тощо.

Тобто фактично електронні гроші є, так би мовити, «приватними» грошима, які емітуються персонально за зверненням користувача (комерційного агента) відповідним емітентом, який власними коштами забезпечує їхню майнову (економічну) цінність, гарантуючи їх обмін на законний засіб платежу – готівкові чи безготівкові гроші [19, с. 396]. Їх перевагами є швидкість і зручність (транзакції здійснюються миттєво без потреби у фізичній присутності), доступність (можливість розрахунків у будь-який час і в будь-якому місці, де є підключення до інтернету), безпека (забезпечується за допомогою шифрування та багаторівневих механізмів захисту), зниження витрат (менше витрат на обробку платежів порівняно з готівкою чи банківськими переказами) [9].

Відповідно до інформації Національного банку України (далі – НБ України) на теперішній час шість банків мають право здійснювати випуск електронних грошей, а саме:

- АТ «Сенс-Банк»;
- ПАТ «Банк Восток»;
- ПАТ «Таскомбанк»;
- АБ «Укргазбанк»;
- АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- ПАТ «МТБ Банк».

При цьому відповідно до п. 16 Постанови НБ України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» призупинено операції з випуску й розповсюдження банками-емітентами електронних грошей, поповнення ними електронних гаманців та розповсюдження електронних грошей [14].

Законодавство містить заборони емітентам електронних грошей на здійснення окремих операцій, а саме:

- надавати кредит із коштів, які є зобов'язанням цього емітента за випущеними ним електронними грошима;
- нараховувати на суму електронних грошей відсотки та/або інший вид доходу, пов'язаного з тривалістю періоду часу, протягом якого споживач, користувач, комерційний агент мають їх у своєму розпорядженні;

- залучати комерційних агентів для випуску електронних грошей;
- надавати споживачам або користувачам на умовах кредиту кошти для виконання платіжних операцій з електронними грошима;
- надавати кредит електронними грошима [12].

При відкритті або закритті електронного гаманця платника податків емітент електронних грошей зобов'язаний у день відкриття або закриття електронного гаманця надіслати повідомлення про це до контролюючого органу, в якому обліковується платник податків. Контролюючий орган не пізніше наступного робочого дня з дня отримання повідомлення зобов'язаний направити повідомлення про взяття електронного гаманця на облік або про відмову у цьому. Лише після взяття електронного гаманця на облік можуть здійснюватися операції з ним.

Відповідно до п. 69.7 ст. 69 ПК України фізичні особи – підприємці та особи, які ведуть незалежну професійну діяльність, зобов'язані повідомляти про свій статус емітентів електронних грошей, в яких такі особи відкривають електронні гаманці. Якщо це не відбулося передбачено накладання штрафу в розмірі 680 грн. (п.118.3 ПК України) [10].

Щодо всіх електронних гаманців, відкритих або закритих у період дії воєнного стану на території України платникам податків, банки, інші фінансові установи, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей зобов'язані направити повідомлення не пізніше одного місяця з дати припинення або скасування воєнного стану на території України [20].

Законодавством чітко визначений перелік операцій, що можуть вчинюватись з використанням електронних грошей. Операції диференційовано залежно від суб'єкта, який їх здійснюватиме, а саме:

- суб'єкти господарювання мають право:
 - оплачувати товари, роботи і послуги, що придбаваються ними з метою провадження своєї господарської діяльності;
 - сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі у порядку та на умовах, визначених законодавством;
 - сплачувати благодійні внески та пожертвування;
 - приймати електронні гроші як засіб платежу за товари (роботи, послуги), що продаються (виконуються, надаються) ними;
 - повертати електронні гроші користувачам у разі повернення такими користувачами товару, придбаного за електронні гроші, відповідно до законодавства про захист прав споживачів або в інших випадках, визначених законодавством;
 - здійснювати перерахування між власними електронними гаманцями;
- споживачі мають право:
 - оплачувати товари, роботи і послуги, що придбаваються для власного споживання;
 - перераховувати електронні гроші на користь інших користувачів, які є споживачами, або між власними електронними гаманцями;
 - сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі у порядку та на умовах, визначених законодавством;
 - сплачувати благодійні внески та пожертвування;

– органи державної влади або органи місцевого самоврядування, які забезпечують реалізацію фіскальної функції державного бюджету або місцевих бюджетів:

– приймати електронні гроші від користувачів як сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів у порядку та на умовах, визначених законодавством;

– повертати електронні гроші користувачам у порядку та на умовах, визначених законодавством [10].

Законодавством встановлено певні обмеження для операцій з електронними грошима:

– для прип'єйд-картки – електронний гаманець поповнюється та використовується на загальну максимальну суму платежів не більше ніж 5000 грн (пп. 1 п. 16 Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними) [12];

– оплата за товари на користь нерезидента та прийняття електронних грошей в оплату товарів від нерезидента – не більше 400 тис. грн (пп. 70, 71 Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними) [12];

– не допускається прийняття електронних грошей на єдиний рахунок, що використовується для сплати податків і єдиного соціального внеску (п. 35.1. ПК України) [10].

Продаж електронних грошей їхнім користувачем не оподатковується, так як це є обміном грошових коштів, а не продажем товару. Правила обліку ПДВ щодо операцій з електронними коштами такі ж, як і зі звичайними.

Платіжні засоби, що емітуються на базі платіжних систем та рахунки для користувачів як правило формуються у вигляді електронних гаманців. Серед українських платіжних систем, в яких емітуються електронні гроші, найбільш поширені наступні: Maxi, Global Money, Простір (НСМЕП), електронні гаманці на картах Visa, MasterCard. До найпоширеніших електронних грошей емітентів-нерезидентів, що використовуються в Україні відносяться WebMoney та PayPal [15].

Особливості оподаткування операцій предметом яких є електронні гроші.

1. Відповідно до пп. 196.1.5. ст. 196 ПК України операції з випуску, погашення електронних грошей не є об'єктом оподаткування ПДВ, оскільки класифікуються, як послуги з розрахунково-касового обслуговування.

2. Відповідно до пп. а, п. 187.1 ст. 187 ПК України податкові зобов'язання з ПДВ за операціями з постачання товарів або послуг, які є об'єктом оподаткування ПДВ, у випадку якщо товари або послуги ще не поставлені, але оплата за них вже здійснена електронними грошима виникають на дату перерахування електронних грошей покупцем на електронний гаманець постачальника (платника ПДВ) як оплати за товари або послуги у такого постачальника виникає обов'язок щодо визначення податкових зобов'язань з ПДВ та складання податкової накладної і її реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних у терміни, встановлені ПК України. Зокрема, такі зміни передбачають, що операції з електронними грошима не визнаються об'єктом оподаткування ПДВ, якщо вони не супроводжуються будь-якими постачаннями товарів або послуг. Це означає, що електронні гроші можуть використовуватися для обробки платежів без додаткового податкового навантаження, на яке зазвичай впливають традиційні каналами розрахунків.

Фактично, здійснюючи продаж товарів, робіт, послуг за електронні гроші, суб'єкти господарювання на кінцевому етапі отримують на власний рахунок у банку безготівкові кошти, які підлягають оподаткуванню відповідно до законодавства України [3, с. 16].

3. У випадку застосування касового методу для цілей оподаткування датою виникнення податкових зобов'язань є дата зарахування (отримання) коштів на електронний гаманець у емітента електронних грошей, а датою віднесення сум податку до податкового кредиту є дата списання коштів з електронних гаманців у емітента електронних грошей.

4. Суми ПДВ будуть включатися до складу податкового кредиту у випадку, якщо товари або послуги постачальником-платником ПДВ ще не поставлені, але оплата за них вже здійснена покупцем – платником ПДВ електронними грошима на дату списання з електронного гаманця покупця (платника ПДВ) електронних грошей в рахунок оплати вартості товарів або послуг на електронний гаманець їх постачальника (платника ПДВ). При цьому суми ПДВ підлягають включенню до складу податкового кредиту покупця (платника ПДВ) на підставі податкової накладної, складеної і зареєстрованої в Єдиному реєстрі податкових накладних постачальником (платником ПДВ) [5].

5. Якщо фізична особа отримує дохід у вигляді електронних грошей, об'єкт оподаткування податком на доходи фізичних осіб у такої фізичної особи виникає у день зарахування коштів на електронний гаманець, який являє собою обліковий запис для обліку, зберігання електронних грошей та здійснення операцій з ними, у вигляді платіжного додатку. Зазначене положення закріплене нормою пп. 168.1.3 пп. 168.1 ст. 168 ПК України, відповідно до якої якщо окремі види оподатковуваних доходів (прибутків) не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати, але не є звільненими від оподаткування, платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу податку та подати річну декларацію з цього податку [0].

6. В ході запровадження електронних грошей відбулося віднесення до поняття «дохід з джерелом їх походження з України» доходу надавачів платіжних послуг від здійснення діяльності на платіжному ринку. При цьому кошти, що отримуються надавачами платіжних послуг від користувачів платіжних послуг для здійснення платіжних операцій не вважається доходами. Крім того, до операцій, що не є об'єктом оподаткування ПДВ, віднесено:

- випуск та погашення електронних грошей;
- надання послуг, пов'язаних з виконанням платіжних операцій, що надаються надавачами платіжних послуг, операторами платіжних систем, розрахунково-касовим обслуговуванням [4, с. 145].

Відповідно до п. 95.3 ст. 95 ПК України з електронного гаманця платника податків можуть бути стягнені кошти за наявності рішення суду у розмірі суми податкового боргу або його частини [10]. Водночас, під час перерахування коштів на рахунок Державної податкової служби України з електронного гаманця на рахунок податкового органу надійдуть звичайні фіатні кошти через Державну казначейську службу України. При цьому особі, яка сплачує податок, варто переконатись у тому,

що оператор електронних грошей забезпечить процес зарахування фіатних грошей. В протилежному випадку є ризик, що платіж не проведеться та виникнуть податкові зобов'язання у платника [6]. Водночас, за порушення строку зарахування податків до бюджетів або державних цільових фондів з вини емітента електронних грошей він сплачує штрафи, відповідно до п. 124.1 ПК України:

- при затримці до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, - у розмірі 5 % погашеної суми податкового боргу;

- при затримці більше 30 календарних днів, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, - у розмірі 10 % погашеної суми податкового боргу [10].

Також, за порушення строку зарахування податків до бюджетів або державних цільових фондів, установлених Законом України «Про платіжні послуги», з вини емітента електронних грошей він сплачує пеню за кожний день прострочення, включаючи день сплати (п. 129.6 ст. 129 ПК України). При цьому платнику податків пеня не нараховується, а нарахована – підлягає анулюванню, зокрема, за вчинення діяння (дії чи бездіяльності) з вини емітента електронних грошей (пп. 129.9.4 п. 129.9 ст. 129 ПК України).

Якщо у підприємства при провадженні господарської діяльності виникне ситуація, коли в нього з'явиться податковий борг (внаслідок відкриття виконавчого провадження за результатами суду або по несплаті податків до бюджету), на рахунок в електронних грошах може накладатися арешт.

Також контролюючі органи уповноважені:

- стягувати кошти платника з електронного гаманця у емітента електронних грошей, що обслуговують платника податків, на суму податкового боргу або його частини;

- зупиняти видаткові операції по електронному гаманцю платника податків у емітента електронних грошей.

Запровадження електронних грошей в Україні суттєво вплинуло на адміністрування податків, оскільки воно відкрило нові можливості для сплати податків та оптимізації податкового процесу. Основні переваги запровадження електронних грошей для адміністрування податків:

- спрощення процедур – електронні гроші дозволяють спростити процес сплати податків для платників. Відтепер платники можуть використовувати електронні гаманці для здійснення розрахунків, що зменшує витрати часу і фінансових ресурсів на традиційні методи сплати податків, як-от банківські перекази чи перебування у чергах;

- збільшення прозорості – використання електронних грошей забезпечує більшу прозорість у податкових операціях, оскільки всі транзакції можна автоматично відслідковувати та записувати. Це допомагає у запобіганні ухиленню від сплати податків і зменшує ризики зловживань з боку платників;

- автоматизація процесу – наявність електронного кабінету платників податків дозволяє їм з легкістю контролювати свої податкові зобов'язання та здійснювати відповідні операції.

Однак, незважаючи на очевидні переваги, цифровізація адміністрування податків викликає певні труднощі:

– технічні аспекти – важливим аспектом є необхідність модернізації технічної інфраструктури і систем безпеки для обробки електронних платежів, адже постійно з’являються нові ризики, пов’язані з кібербезпекою й захистом персональних даних платників податків;

– правовий статус електронних грошей – наявність чіткої правової основи для використання електронних грошей у податкових розрахунках відіграє важливу роль у зазначеному процесі. На теперішній час в Україні відбувається активна розробка законодавства, що регулює випуск і використання електронних грошей, а також сплату податків з їх використанням;

– освіта та підготовка працівників – для ефективного впровадження новітніх технологій необхідно підвищувати фаховість співробітників податкових органів, а також платників податків у напрямку освоєння новітніх платформ та систем оплати.

Адміністрування податків при запровадженні електронних грошей є важливим аспектом сучасної фінансової системи, яке охоплює регулювання та контроль за використанням електронних грошових одиниць у податкових правовідносинах. Сьогодні електронні гроші в Україні можуть використовуватись у різноманітних розрахунках, зокрема, й при сплаті податків і зборів. Це стало можливим завдяки впровадженню новітніх нормативних змін. При цьому електронні гроші можуть стати важливим інструментом для забезпечення швидкого і зручного процесу сплати податків, що в свою чергу може підвищити рівень compliance серед платників податків, адже легко доступні та зрозумілі механізми сплати стимулюють добросовісність у дотриманні податкового законодавства.

Висновки. Таким чином, інтеграція електронних грошей у систему адміністрування податків в Україні не лише забезпечує нові можливості для платників податків, а й сприяє загальному удосконаленню податкового контролю, що є важливим для дотримання рівності та справедливості в оподаткуванні. Тому запровадження електронних грошей обіцяє суттєві зміни в адмініструванні податків, зокрема спрощення відповідних процедур та підвищення їх прозорості. Проте законодавство, технологічні та освітні виклики потребують їх термінового вирішення для того, щоб трансформація відбулася успішно і стала в Україні базою для створення ефективної системи адміністрування податків при запровадженні електронних грошей. Запровадження сучасного законодавства, яке гармонізуватиметься з європейськими стандартами, дозволить Україні не лише інтегруватися до глобального цифрового простору, а й скористатися перевагами зростання цього сектору.

Список використаних джерел:

1. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0110>.

2. Бабич Є.Ю., Ліптуга В.О. Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних валют. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 86. Ч. 3. С. 221-226.
3. Верес І. Поняття та ознаки електронних грошей. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 15-19.
4. Грицай С.О. Електронні гроші: поняття та нові аспекти використання. *Форум права*. 2023. № 74 (1). С. 141-150.
5. Інформаційний лист Державної Податкової служби України. 2023. № 2. URL <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/informatsiyni-listi/>.
6. Коробчей А. Легалізація електронних грошей за Законом № 2888-IX. *Pravo*. URL: <https://pravo.ua/lehalizatsiia-elektronnykh-hroshei-za-zakonom-2888-ix/>.
7. Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2023. Volume 4. С. 397-408.
8. Лоскоріх Г.Л., Перчі О.Ф. Теоретичні аспекти податкового адміністрування в сучасних реалізації бюджетно-податкової системи. *Агросвіт*. 2024. № 16. С. 118-127.
9. Морозова Л.С., Федорчук Д.Р. Економічна сутність цифрових фінансових інструментів. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5768/5822>.
10. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг : Закон України від 12 січ. 2023 р. № 2888-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text>.
12. Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними : Постанова Національного банку України від 29 вер. 2022 р. № 210. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>.
13. Про платіжні послуги : Закон України від 30 чер. 2021 р. № 1591-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.
14. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова правління Національного банку України від 24 лют. 2022 р. № 18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
15. Савчук Т. Електронні гроші в системі оподаткування. URL : <https://id-legalgroup.com/blog/elektronni-hroshti-v-systemi-opodatkuvannia-tetiana-savchuk-audytor-id-legal-group/>.
16. Товкун Л.В., Ахмедова А.О. Правове регулювання електронних грошей в Україні та Великій Британії (порівняльний аналіз). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 278-281.
17. Федорчак О.Є. Вплив цифровізації на ефективність податкових систем. *Академічні візії*. 2024. Вип. 30. С. 1-8.
18. Формування цифрового майбутнього Європи. URL : https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2020/04/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.
19. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 663 с.

20. Юрченко Г. Небанківські надавачі платіжних послуг. Електронний гаманець. URL: <https://audit-invest.com.ua/ua/articles/blog/nebankivski-nadavachi-platizhnyh-poslug-elektronnyj-gamanets>.

References:

1. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0110>.
2. Babych, E.Y. & Liptuga, V.O. (2024). Financial and legal regulation of virtual currencies circulation [Finansovo-pravove rehuliuвання obihu virtualnykh valiut]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*. 86. 221-226.
3. Veres, I. (2017). The concept and features of electronic money [Poniattia ta oznaky elektronnykh hroshei]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 8. 15-19.
4. Hrytsai, S.O. (2023). Electronic money: concept and new aspects of use [Elektronni hroshei: poniattia ta novi aspekty vykorystannia]. *Forum prava*. 74 (1). 141-150.
5. Information letter of the State Tax Service of Ukraine (2023). [Informatsiinyi lyst Derzhavnoi Podatkovoï sluzhby Ukrainy]. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/informatsiyni-listi/>.
6. Korobchei, A. (2020). Legalisation of electronic money under the Law № 2888-IX. Pravo. [Lehalizatsiia elektronnykh hroshei za Zakonom № 2888-IKh]. URL: <https://pravo.ua/lehalizatsiia-elektronnykh-hroshei-za-zakonom-2888-ix/>.
7. Koshil, A. & Meliankova, L. (2023). Economic essence and accounting reflection of electronic money in the modern conditions [Ekonomichna sutnist ta oblikove vidobrazhennia elektronnykh hroshei v umovakh suchasnosti]. *Acta Academiae Bregensiensis. Economics*. 4. 397-408.
8. Loskorikh, G.L. & Perchi, O.F. (2024). Theoretical aspects of tax administration in modern implementations of the budgetary and tax system [Teoretychni aspekty podatkovoho administruvannia v suchasnykh realizatsii biudzhethno-podatkovoï systemy]. *Ahrosvit*. 16. 118-127.
9. Morozova, L.S. & Fedorchuk, D.R. (2025). Economic essence of digital financial instruments [Ekonomichna sutnist tsyfrovvykh finansovykh instrumentiv]. *Efektivna ekonomika*. 2. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5768/5822>.
10. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine. (2010). 2755-VI. [Podatkovyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy 2755-VI]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
11. On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine on Payment Services: Law of Ukraine. (2023). 2888-IX. [Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo platizhnykh poslug : Zakon Ukrainy. 2023. 2888-IKh. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text>.
12. On Approval of the Regulation on Issuance of Electronic Money and Payment Transactions with It: Resolution of the National Bank of Ukraine. (2022). [Pro zatverdzhennia]

- nia Polozhennia pro vypusk elektronnykh hroshei ta zdiisnennia platizhnykh operatsii z nymy : Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy 2022.]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>.
13. On Payment Services : Law of Ukraine. (2021). 1591-IX. [Pro platizhni posluhy : Zakon Ukrainy]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.
 14. On the work of the banking system during the period of martial law : Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine. (2022). 18. [Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu : Postanova pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
 15. Savchuk, T. Electronic money in the taxation system. [Elektronni hroshei v systemi opodatkuvannia]. URL : <https://id-legalgroup.com/blog/elektronni-hroshei-v-systemi-opodatkuvannia-tetiana-savchuk-audytor-id-legal-group/>.
 16. Tovkun, L.V. & Akhmedova, A.O. (2020). Legal regulation of electronic money in Ukraine and the United Kingdom (comparative analysis). [Pravove rehuliuвання elektronnykh hroshei v Ukraini ta Velykii Brytanii (porivnialnyi analiz)]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 9. 278-281.
 17. Fedorchak, O.E. (2024). The impact of digitalisation on the efficiency of tax systems [Vplyv tsyfrovizatsii na efektyvnist podatkovykh system]. *Akademichni vizii*. 30. 1-8.
 18. Shaping Europe's digital future. (2020). [Formuvannia tsyfrovoho maibutnoho Yevropy]. URL: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2020/04/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.
 19. Shimon, S.I. (2014). Theory of property rights as objects of civil legal relations. [Teoriia mainovykh prav yak obektiv tsyvilnykh pravovidnosyn]: monohrafiia. Kyiv: Yurinkom Inter, 663 p.
 20. Yurchenko, G. Non-bank payment service providers. Electronic wallet. [Nebankivski nadavachi platizhnykh posluh. Elektronnyi hamanets]. URL: <https://audit-invest.com.ua/ua/articles/blog/nebankivski-nadavachi-platizhnyh-poslug-elektronnyj-gamanets>.